

4) Πιέσεις κατά τῶν Ἑγγλῶν προξένων καὶ προστατευομένων.

Μεμονωμένα προστριβὰ μεταξὺ Ἑγγλῶν προξένων καὶ τουρκικῶν ἀρχῶν συνέβαινον κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμίσιον τοῦ 17ου αἰῶνος εἰς τοὺς λιμένας τῆς Τουρκίας (1). Ἄλλ' αὐταὶ φαίνεται ὅτι πολὺ δὲν ἐπέδρων ἐπὶ τῶν σχέσεων τῶν δύο κρατῶν καὶ δὲν ἦσαν καὶ αἷται πολλοῦ λόγου.

Διωγμοὺς ὅμως ἀφορήτους, ταπεινώσεις ἐξευτελιστικὰς καὶ αὐθαιρεσίας, ὡς τὸ εἴπωμεν, ἀνιγκούστους ὑπέστησαν κατὰ τὰς δύο πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος οἱ Ἑγγλοὶ ὑποπρόξενοι ὡς καὶ οἱ προστατευόμενοι. Καὶ οἱ λόγοι τῆς τοιαύτης καταφορᾶς τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Ἑγγλῶν προστατευομένων εἶναι πολλοί. Ὡς πρῶτον δὲ καὶ κύριον ἀναφέρομεν τὴν μεταστροφὴν τῆς Ἑγγλικῆς πολιτικῆς ἀπὸ φιλοτουρκικῆς εἰς ἀντιτουρκικῆν. Ἡ μεταστροφή αὕτη ἐπὶλθε κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ Ναπολέοντος, ὁπότε εἰς συμμαχικοὺς σφύρασμοὺς καὶ εἰς διπλωματικὰς ἐνεργείας ἡ Ἑγγλία ἠναγκάσθη ἀπὸ τὰ πράγματα αὐτὰ νὰ λάβῃ ἐχθρικὴν πρὸς τὴν Τουρκίαν στάσιν. Ἄλλοι λόγοι τῆς τοιαύτης καταφορᾶς ἦτον ἡ ἀνικανότης αὐτῆ τῶν ὑποπρόξενων καὶ ἡ ἐκλογή αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ραγιάδες χωρὶς νὰ δίδεται προσοχή, ὥστε νὰ ἐκλέγηται ἐκάστοτε ὁ καλῦτερος. Ὡς ἀναφέρομεν ἀκόμη καὶ μίαν ἄλλην αἰτίαν τῆς καταφορᾶς ταύτης, τὴν ἀπόφασιν, ἐγνωσθεὶς, τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα, ὅπως οἱ προστατευόμενοι ἀντὶ πάσης θυσίας ἐκλείψουν.

Πολλὰ δὲ ἐπεισόδια, δηλωτικὰ τῆς βίας καὶ τῆς αὐθαιρεσίας, τὰς ὁποίας ἤσκουν κατὰ τῶν Ἑγγλῶν ὑποπρόξενων οἱ Τούρκοι κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα, εἶχον συμβῆ. Καὶ πρῶτον ἀναφέρομεν τὸ τοῦ ὑποπρόξενου τῆς Ἑγγλίας ἐν Μεθώνῃ. Ὁ ὑποπρόξενος οὗτος εἰργάζετο δραστηρίως διὰ νὰ μὴ παραβλαφθῇ τὸ Ἑγγλικὸν ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον λυσσωδῶς κατεδίωκον τότε οἱ Γάλλοι ἐν Ἀνατολῇ, οἱ ἄσπονδοὶ τῶν Ἑγγλῶν ἐχθροί. Ὡς φαίνεται δὲ ὁ ὑποπρόξενος οὗτος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν γνωρίζομεν, ἀνέπτυξε ζῆλον περὶ τούτου πολὺν καὶ εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ καὶ ἐπιτυχίαν τῶν ἐνεργειῶν του. Ἄλλ' ἀφοῦ ἡ Ἑγγλία περιήλθεν εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς τὴν Τουρκίαν (ἀπὸ τοῦ 1806), ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Μεθώνην μασὶ μὲ τὴν ἑγκυον γυναῖκά του, ἢ ὁποῖα

(1) Zinkeisen, 5, 56,

μάλιστα ἐγέννησεν ἐντὸς δάσους, ὅπου εἶχον καταφύγη, καὶ κρυθῆ δια νὰ ἀποφύγουν τῶν Τούρκων τοὺς διωγμούς, δίδυμα, τὰ ὁποῖα ἔζησαν καὶ ἐμεγάλωσαν.

Ἄφου δὲ ἐκλείσεν ἡ εἰρήνη τοῦ 1809, ὁ ὑποπρόξενος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν θέσιν του. Μίαν δὲ ἡμέραν, ἐνῶ ἐπεριπάτει κάτω εἰς τὴν παραλίαν τοῦ λιμένος διὰ νὰ συναντήσῃ λέμβον, ἣ ὁποῖα ἦρχετο πρὸς τὴν παραλίαν, ἀπὸ ἀγγλικὸν ἐμπορικὸν πλοῖον, πρὸ ὀλίγου ἀγκυροβολήσαν, προσεβλήθη, ἀπὸ τὸ πλήρωμα γαλλικοῦ καταδρομικοῦ, μετὸ ὁποῖον συνέπραξαν καὶ Τούρκοι. Οὗτοι δὲ τὸν ἐκτύπησαν ἐξ ἐνέδρας τόσον σφοδρῶς, ὥστε ἐγκατελείφθη, ὡς νεκρὸς καὶ ἔπτυνεν αἷμα ἐπὶ ἐπτὰ μῆνας μετὰ ταῦτα. Οἱ Τούρκοι ἔπειτα διήρπασαν τὴν οἰκίαν του καὶ τὴν περιουσίαν του ἅλην. Καὶ διὰ τὴν ζημίαν του ταύτην ὁ ὑποπρόξενος οὐδέποτε ἔλαθεν ἀποζημίωσιν (1).

Κατὰ δὲ τὰ τέλη τοῦ Μαρτίου τοῦ 1814 ἔφθασεν εἰς τὰς Σπέτσας τσαούσης, ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν καπουτὰν πασᾶν, τὸν σταθμεύοντα μετὸν στόλον εἰς τὴν Ἀττάλειαν, διὰ νὰ ζητήσῃ τὸν Ἄγγλον καὶ Ρῶσον ὑποπρόξενον Βασίλειον Μαλοκίνην. Ἄλλ' ὁ τσαούσης δὲν τὸν εὗρήκεν εἰς τὴν νῆσον καὶ μετέδῃ εἰς τὴν ἀντικρὺ παραλίαν τῆς Πελοποννήσου, ὅπου ἦτο καὶ ὅπου τὸν συνήντησεν. Ἐδῶ δὲ τοῦ διηγήθη ὅτι ὁ καπουτὰν πασᾶς ἔλαθε φερμάνιον ἀπὸ τὸν Σουλτᾶνον, κατὰ τὸ ὁποῖον κανεὶς ραγιαῶς εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ ἦτον ἀνεκτὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ξένης δυνάμεως. Καὶ ὁ Μαλοκίνης διετάσσετο νὰ τοῦ δώσῃ τὴν πατένταν του, τὴν ὁποίαν ὡς ὑποπρόξενος εἶχε, καὶ ἔλα τὰ δῆμόσια του ἔγγραφα. Ἄν δὲ ἐπεθύμει νὰ ζήσῃ ἡσυχος εἰς τὸ ἐξῆς ὡς ραγιαῶς, ἔπρεπε νὰ τοῦ πληρώσῃ τὰ ἐξοδα τῆς πορείας του, τὰ ὁποῖα ὁ τσαούσης ὑπελόγιζεν εἰς 2500 γρόσια.

Ὁ ὑποπρόξενος ἤκουσεν ἀκόμη ὅτι ὁ τσαούσης εἶχε μαζὶ του καὶ ἓνα ἄλλο φερμάνιον, τὸ ὁποῖον εἶχε διαταγὴν νὰ μὴ παρυσιάσῃ, ἂν δὲν τοῦ ἐδήλωνεν ὅτι ἐδέχετο τὰ προταθέντα. Καὶ τότε ὁ ὑποπρόξενος ἐφοδῆθη μήπως τὸ τελευταῖον φερμάνιον περιεῖχε διαταγὴν νὰ ἀποκεφαλίσθῃ, μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἔγγράφων του καὶ τὴν μετάστασιν του εἰς τὴν τάξιν τῶν ραγιαῶων, ὁπότε οἱ Τούρκοι ἀνεγόγγλιζον

(1) Turner, 1, 221.

τως ἐδικαιοῦντο νὰ προβοῦν εἰς τὸν ἀποκεφαλισμὸν του, ἀφοῦ θὰ εἶχε δηλώσῃ τὸν ἑαυτὸν του ὡς ραγιᾶν. Διὰ τοῦτο ἠρνήθη κατηγορηματικώτατα νὰ δεχθῇ τὰ προταθέντα ἢ νὰ παραδώσῃ τὰ ἔγγραφα του.

Τότε δὲ οἱ Τούρκοι, οἱ συνοδεύοντες τὸν τσαούσην, ἐπέπεσον κατ' αὐτοῦ, τοῦ ἔσπασαν τὴν κεφαλὴν, τὸν ἐρράδουσαν σοβαρῶς, ἔσπασαν καὶ ἤνοιξαν τὰ κιβώτια του καὶ κατέσχον τὰ ἔγγραφα του. Καὶ ἀφοῦ περιήλθεν εἰς τὴν κατώτασιν ταύτην ὁ ὑποπρόξενος, ἐδήλωσεν εἰς αὐτὸν ὁ τσαούσης ὅτι εἶχε διαταγὴν νὰ τὸν παραλάβῃ μαζί του σιδηροδέσιμον καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν Ἀττάλειαν. Τὴν ἰδίαν δὲ ἡμέραν, μισθώσας πλοῖον, διέταξε νὰ τὸν ἐπιβιβάσουν ἐπὶ αὐτοῦ διὰ νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς τὴν Ἀττάλειαν.

Ἐτυχε δὲ ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας νὰ διατρίβῃ εἰς τὴν Τρίπολιν τῆς Πελοποννήσου ὁ γνωστὸς εἰς ἡμᾶς Turner, γραμματεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας, ὅπου ἔμαθε τὸ ἐπεισόδιον τοῦ ὑποπροξένου Μαλονίγη. Παρεκλήθη, δὲ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του διὰ τοῦ ἐν Τρίπολει διερμηνέως τοῦ πασᾶ, ἐνεργούντος, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ ἐγγιγνώσιν ὁ πασᾶς, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ὑποπροξένου, νὰ προσπαθήσῃ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἀποστέλλων ἀμέσως εἰδήσεις, σχετικὰς μὲ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν καὶ τὸν στρατηγὸν Κάμπελ (1), διότι δὲν ὑπῆρχεν ἀμφισβόλια ὅτι οἱ Τούρκοι θὰ ἐθανάτωνον τὸν ὑποπρόξενον. Παρεκάλουν δὲ οἱ συγγενεῖς τοῦ ὑποπροξένου νὰ στείλῃ ὁ Κάμπελ δύναμιν εἰς τὰς Σπέτσας διὰ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ἂν τὸν ἐπρόφθαγεν ἐκεῖ, ἢ νὰ καταδιώξῃ τὸ πλοῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ εὑρίσκετο διὰ νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν Ἀττάλειαν. Ὁ διερμηνεὺς προσέθετεν ὅτι οἱ συγγενεῖς τοῦ ὑποπροξένου προθύμως θὰ ἐπλήρωνον τὰ ἔξοδα τῶν ἀγγελιαφόρων, οἱ ὅποιοι θὰ ἐστέλλοντο πρὸς τὸν πρέσβυν καὶ πρὸς τὸν Κάμπελ, τέλος δὲ παρακάλει νὰ μὴ γίνῃ εἰς κανένα φανερόν τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ ἡ ἐνέργειά του ὑπὲρ τοῦ ὑποπροξένου, διότι ἄλλως θὰ τοῦ ἐκόστιζε τὴν ζωὴν. Ὁ Turner ἀπήγγελλεν ὅτι θὰ ἔγραφεν ἀμέσως πρὸς τὸν Liston (τὸν πρέσβυν τῆς

(1) Ἡ Ἀγγλία πολέμοῦσα κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συνέστησεν ἐν Ἀνατολῇ στρατηγεῖον, μὲ ἔδραν τὴν Ζάκυνθον, ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Campbell γενικοῦ τῶν ἰονίων νήσων διοικητοῦ (Ἠλ. Α. Τσιτσέλη, κεφαλληνιακὰ σύμμικτα ἐν Ἀθῆναις 1904 τόμ. 1 σελ. 546).

Ἀγγλίας τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει) καὶ πρὸς τὸν στρατηγὸν Κάμπελ, μολονότι δὲν ἤλπιζεν ὅτι ὁ τελευταῖος θὰ ἐδέχετο νὰ ἀναλάβῃ τόσον βίαιον μέτρον, ὅποιον ἦτο τὸ προτεινόμενον ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τοῦ ὑποπροξένου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ διερμηνεὺς ἔπρεπεν, ἀπήντησεν ὁ Turner, νὰ ἔγῃ πεποίθησιν εἰς τὴν ἐχεμύθειάν του. Ἀπῆντησε δὲ ἀμέσως τὴν ἀποστολὴν Τατάρου εἰς Κωνσταντινούπολιν (1).

Καὶ ὁ Τάταρος ἐφθασεν ἐγκαίρως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἠκολουθεῖτο δὲ καὶ ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ ὑποπροξένου.

Ὁ Liston τότε ὠμίλησε καὶ ἔγραψεν αὐστηρότατα πρὸς τὴν Πύλην, ἀπαίτων ἱκανοποίησιν. Καὶ ἡ Πύλη ἔδωκε προθύμως περὶ ἱκανοποιήσεως ὑπόσχεσιν. Ἠρνήθη δὲ ὅτι ἐγνώριζε τὴν γενομένην εἰς τὸν ὑποπρόξενον προσβολὴν καὶ ἀμέσως ἔστειλε Τάταρον πρὸς τὸν καπουτὰν πασᾶν μὲ κατηγορηματικὴν διαταγὴν νὰ στείλῃ ἀμέσως τὸν Μαλοκίνην ὀπίσω εἰς τὰς Σπέτσας. Τσαούσης δὲ ἔπρεπε νὰ συνοδεύσῃ τὸν υἱὸν τοῦ ὑποπροξένου καὶ τοὺς συνοδοὺς του μέχρι Σπετσῶν καὶ ἐκεῖ νὰ συλλάβῃ τοὺς ἐνόχους καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ ὑποπρόξενος ἐπεδιδάσθη μὲν εἰς πλοῖον κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς Πύλης εἰς τὴν Ἀττάλειαν, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Σπέτσας, ἀπέθανεν ὅμως κατὰ τὸ ταξίδιον ἀπὸ τὰς κακώσεις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἢ δηλητηριασθεὶς.

Καὶ ὁ Liston δι' ἐγγράφου του πρὸς τὴν Πύλην, ἐπίδεδαιῶν τὸν θάνατόν του, ἐπέρριπτεν ἀπεριφράστως τὴν εὐθύνην τοῦ φόνου του εἰς αὐτὴν ἢ εἰς τὰ ὄργανά της. Ἐξήτει δὲ αὐστηρὰν ἀνάκρισιν διὰ τὰς αἰτίας τοῦ τραγικοῦ τούτου γεγονότος καὶ τὴν αὐστηροτάτην τιμωρίαν τῶν φονέων, ἂν ἀνεκαλύπτοντο.

Αὕτη εἶναι ἡ τουρκικὴ πολιτικὴ καὶ ἡ τουρκικὴ πίστις, ἐπιλέγει ὁ Turner, εἰς τὸν ὅποιον ὀφείλομεν τὴν διήγησιν τοῦ τραγικοῦ τούτου ἐπεισοδίου.

Ὁ Turner εἶχε μάθει μετὰ ταῦτα ὅτι ὁ Μαλοκίνης ἦτον ἀφωσιωμένος εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἰς τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας ὄφειλεν

(1) Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς τὴν Τουρκίαν μεταχειρίζοντο ὡς ταχυδρόμους Τατάρους.

ὄλην του τήν εὐτυχίαν, ὅτι δὲ ἢ πρὸς αὐτὸν δυσμένεια τῶν Τούρκων ὠφείλετο εἰς τὸν Γάλλον πρόξενον τῶν Σπετσῶν, τοῦ ὁποῖου ἡ κόρη εἶχε συζευχθῆ τὸν τότε κυβερνήτην τῆς νήσου (1).

Τὴν 12/24 πάλιν τοῦ Μαΐου 1814 ὁ ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἀθήναις Λογοθέτης, ἐνῶ εἰσέρχεται μετὰ τὸν Turner, διεισδύοντα κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἰς τὴν πόλιν ταύτην, διηγήθη τὰ ἑξῆς.

Τὴν προηγουμένην ἑσπέραν ὁ βοεβόδας τῆς πόλεως εἶχε στείλει τὸν μπουλούμπασήν του (τὸν ἀρχηγὸν τῆς φρουρᾶς) πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν διέταξε νὰ ἔχη κλειστὴν τὴν θύραν του τὴν νύκτα, ἐνῶ προνόμιον τῶν προξένων ἦτο νὰ εἶναι πάντοτε ἡ θύρα τῆς οἰκίας των ἀνοικτή. Ἐδήλωσε δὲ εἰς τὸν Λογοθέτην ὁ βοεβόδας ὅτι ἀπηγόρευσε εἰς τὸν γιανίτσαρόν του νὰ ὀπλοφορῇ, λέγων ὅτι δὲν ἀνεγνώριζεν ὡς πρόξενον καὶ τὸν ἴδιον.

Ὁ Turner, ἀφοῦ ἤκουσε ταῦτα, ἐπρότεινε εἰς τὸν Λογοθέτην ὅτι πρόθυμος ἦτο νὰ μεταβῆ ὁ ἴδιος εἰς τὸν βοεβόδαν καὶ νὰ τὸν ἀπειλήσῃ ὥστε νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν παράλογον ταύτην προσβολὴν καὶ νὰ ἀπολογηθῆ. Ἀλλ' ὁ Λογοθέτης τὸν παρεκάλεσε νὰ μὴν τὸ κάμῃ, διότι καὶ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν θὰ διήρκει μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, θὰ ἐξέθετε δὲ ἐκτὸς τούτου τὸν πατέρα του καὶ τοὺς ἀδελφούς του, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχαν καμμίαν προστασίαν, εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν καὶ τὴν βίαν τοῦ βοεβόδα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ εὐλογημένα ἀποτελέσματα, ἀφοῦ ἔχομεν ραγιάδες ὡς πράκτοράς μας, ἐπιλέγει μετὰ πικρίαν ὁ Turner (2).

Ἀκόμη χειρότερα ἦτον ἡ κατάστασις εἰς τὴν Σάμον.

Ἐδῶ πάλιν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1811 ἐνῶ ἐξ ἢ ὀκτῶ μετὰ ἀγγλικὴν σημαίαν πλοῖα, εἰς Ἑλληνας ἀνήκοντα, ἦσαν φορτωμένα μετὰ ἐμπορεύματα, ἐξαγόμενα ἀπὸ τὴν νήσον, ἔτοιμα δὲ νὰ ἀναχωρήσουν. ἦλθε τουρκικὸν βρῖκιον, τὸ ὁποῖον ἐκόμιζε φερμάνιον τῆς Πύλης, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀπηγορεύετο ἡ ἐξαγωγή σίτου. Οἱ Ἑλληνες δὲ πρόκριτοι τῆς νήσου ἐζήτησαν ἐσπευσμένως τὴν κατάσχεσιν τοῦ σίτου τῶν πλοίων τούτων, ὡς πωληθέντος εὐθιγὰ. Ἀλλ' ὁ πλοίαρχος τοῦ τουρ-

(1) Turner, 1,253 κ. ἐ. 287.

(2) Turner, 1,354.

κικοῦ πλοίου ἦτο παλαιὸς φίλος τοῦ τότε ὑποπροξένου τῆς Ἀγγλίας ἐν Σάμῳ Τσιβίνη, συνήγεσε δὲ γὰ ἀποπλεύσουν τὰ πλοῖα ἄθικτα.

Ἄλλ' ἡ ἀναχώρησίς των τόσον πολὺ ἠρέθισε τοὺς Ἑλληνας, ὥστε τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως χίλιοι ἐξ αὐτῶν μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς προκρίτους προσέβαλον τὴν οἰκίαν τοῦ Τσιβίνη, τὴν ἐπυροδόγησαν, εἰσῆλθον εἰς αὐτήν, ἔσπασαν τὰς ἀποθήκας του, τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα, ἐπυροδόγησαν κατὰ τῆς συζύγου του, ἡ ὁποία ἐσώθη, ἀποχωρήσασα εἰς τὰ ἐσωτερικὰ διαμερίσματα τῆς οἰκίας, καὶ τέλος ἐφθειραν τελείως τὴν οἰκίαν. Θὰ ἐφόνευον δὲ ἀναμφιδόλως καὶ αὐτὸν τὸν Τσιβίνη, ἂν τὸν εἶδλεπον.

Ἄλλ' εὐτυχῶς ἐκείνην τὴν ὥραν ὁ Τσιβίνης ἀπουσίαζεν ἀπὸ τὸν οἶκόν του. Δὲν ἠμπόρεσεν ὅμως γὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς αὐτοῦ, διότι τριγύρω ἐφύλακτον ἐκείνοι ἐπὶ δέκα ἡμέρας μὲ ἀπόφασιν ἀμετάκλητον γὰ λιμοκτονήσουν τὴν οἰκογένειάν του. Καὶ θὰ τὸ ἐπετύγγανον. Ἄλλ' ἕνας ναύτης διὰ τῆς καπνοδόχου ἐν καιρῷ νυκτὸς κατώρθωσε γὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐγκλειστον οἰκογένειαν προμηθείας καὶ νερόν.

Περὶ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου ὁ Τσιβίνης ἀπέστειλεν ἔγγραφον πρὸς τὸν ἐν Σμύρνῃ γενικὸν πρόξενον τῆς Ἀγγλίας Werry. Καὶ οὗτος ἔστειλεν εἰς τὴν Σάμον τὴν φρεγάταν Scarcette. Ἄλλ' ὁ τρόμος, τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσεν ἡ παρουσία τῆς φρεγάτας, παρήλθε μετὰ τὴν ἀναχώρησίν της (1).

Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα δύο Σάμιοι ἐπέπεσον ἐναντίον ἐνὸς Κεφαλήνης πλοιάρχου, τὸν ἔρριψαν δὲ κάτω καὶ ἠτοιμάζοντο γὰ τὸν θανατώσουν μὲ τὰς μαχαίρας των. Τέσσαρες ὅμως ναῦται, ἀκούσαντες τὰς φωνάς του, τὸν ἠλευθέρωσαν καὶ τὸν παρέλαβον εἰς τὸ πλοῖόν των, ἀφοῦ ἀπέκρουσαν τριακοσίους Σαμίους, τοὺς ὁποίους οἱ δολοφόνοι ἔφεραν εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶχον προσβάλει τὸν πλοίαρχον (2).

Ὡστε εἰς τὴν Σάμον δὲν εἶναι κυρίως οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι ἠνώχλησαν τὸν ὑποπρόξενον τῆς Ἀγγλίας καὶ τοὺς προστατευομένους Ἀγγλοὺς, ἀλλὰ οἱ Ἑλληνας πρόκριτοι τῆς νήσου, δὲν γνωρίζομεν διὰ ποίους λόγους. Καὶ αἱ ὕβρεις, αἱ ὁποῖαι προσήπτοντο εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὑποπροξένου καὶ αἱ παραδιάσεις τῶν ἀγγλικῶν δικαιωμάτων ἦσαν τοιαῦται καὶ τοσαῦται, ὥστε κανεὶς Ἀγγλος — λέγει

(1) Turner, 3,121 κ. ἐ.

(2) Turner, 3,122.

ὁ Turner — δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὰς ἰδῆ, χωρὶς νὰ ἀγανακτήσῃ.

Ἄλλ' ἀνεύθυνος εἰς τὰς ὑδρεὶς ταύτας καὶ τὰς παραδιάσεις δὲν ἦτο καὶ ὁ ἀγᾶς τῆς νήσου.

Οὗτος ἦτον ἀλδανὸς κκακότητος, ὁ ὁποῖος βεβαίως ἠὰ περιωρίζετο καὶ συναθροίζῃ πλοῦτον πιέζων τοὺς ἰδίους του ὑπηκόους, ἂν δὲν ἔτρεπον τὴν κκακότητιάν του οἱ Ἕλληνας πρόκριτοι ἐναντίον τοῦ Ἄγγλου ὑποπροξένου. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν ἐσέδοντο καμμίαν εὐρωπαϊκὴν δύναμιν ἐκτὸς τῆς Ρωσίας καὶ ἦσαν τόσο τυφλοὶ, ὥστε ἐπερίμενον ἀκόμη ἀπὸ τὴν δύναμιν ταύτην τὴν ἐθνικὴν των ἀπελευθέρωσιν, ἐπιλέγει ὁ Turner.

Ὁ δὲ Τσιδίνης δὲν εἶχε φερμάνιον. Καὶ οἱ Τούρκοι κατ' ἐκεῖνα τὰ ἔτη ἤρνοῦντο ἐπιμόνως νὰ χορηγήσουν προξενικὰ φερμάνια εἰς μέρη, ὅπου προηγουμένως δὲν ὑπῆρχον πρόξενοι. Φαίνεται δὲ ὅτι αἱ δυνάμεις τότε ἠπίως μόνον ὑπέβαλλον τὰς αἰτήσεις των ταύτας περὶ φερμανίων πρὸς τὴν Πύλην καὶ δὲν μετεχειρίζοντο αὐστηρὰν γλῶσσαν.

Μόλα ταῦτα ὁ Τσιδίνης ὑψωνε σημαίαν, στηριζόμενος εἰς τὰ παλαιὰ ἔγγραφα, τὰ ὅποια εἶχεν, ὅταν ἦτο πρόξενος τῶν Ἰονίων νήσων εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὁ ἀγᾶς ἔστειλλε πρὸς αὐτὸν διαταγὰς νὰ καταδιδάσῃ τὴν σημαίαν, δικαιούμενος νὰ διατυπώσῃ τὴν ἀπαίτησιν ταύτην, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε φερμάνιον. Ἀλλὰ δὲν ἦτο μόνον τοῦτο.

Ἄγγλικά πλοῖα καὶ μόνον ἀγγλικά ἔπρεπε νὰ πληρώουσι τελωνικὸν δασμὸν 3 % ad valorem, ὅπως ἔλεγον, κατὰ τὴν τρέχουσαν δηλαδὴ τιμὴν καὶ ὄχι κατὰ τὴν διατίμησιν, ὅπως ὄριζον αἱ συνθήκαι (1). Ἐμποροὶ ἄγγλοι ἐπλήρωνον δέκα παράδες κατὰ καντάριον φόρον διὰ τὰ σταφύλια, τὰ ὅποια ἐξήγγον ἀπὸ τὴν νήσον, ἐνῶ τὰ ρωσικὰ πλοῖα ἐπλήρωνον μόνον πέντε (2).

Ἐκάλεσε δὲ κάποτε ὁ Ἄλδανὸς ἀγᾶς ἐνώπιόν του τοὺς Ἄγγλους προστατευομένους, ἑπτὰ Ἐπτανησίους, οἱ ὁποῖοι ἦ ἔμενον ὡς ἔμποροι εἰς τὴν νήσον ἢ διήρχοντο δι' αὐτῆς μὲ φερμάνια καὶ διαδοκτῆρια ἀπὸ τὴν πρεσβείαν καὶ τοὺς ἐξυλοκόπησεν. Ἐξόρισεν ἀκόμη τὰς κεφαλὰς των καὶ τοὺς μύστακας, ἐνῶ οἱ στρατιῶται (οἱ ὁποῖοι ὡς φαίνεται εἶχον διαταχθῆ ἀπὸ τὸν ἀγᾶν νὰ τοὺς ξυρίσουν) ἔπτυσον ἐπ' αὐτῶν μεταχειριζόμενοι τὸ πτύελόν των ἀντὶ τοῦ ἀφροῦ τοῦ σα-

(1) Βλ. περὶ τούτου ἀνωτέρω σελ. 26.

(2) Turner, 3, 120.

πωνος. Τοὺς ὑπεχρέωσαν ἀκόμη νὰ ἐνδυθοῦν τὸ ἐγγώριον ἐνδυμα, τοὺς ἀπεκάλουν ἀγγλικά κτήνη (bestie Inglesi) καὶ διὰ τῆς βίας ἀφῆρσαν ἀπ' αὐτοὺς μεγάλα χρηματικά ποσά, ἐπιμόνως ἐκδιάζοντες αὐτοὺς νὰ πληρώσουν τὸ χαράτζι (1).

Ἐγὰρ δὲ Ζακύνθιον ἱατρόν, ὅταν ἡμέραν τινα διήρχετο ἀπὸ τὸν δρόμον, ὁ ἀγᾶς, μὲ τὸν ὁποῖον ἦσαν δύο ἐκ τῶν προκρίτων, τὸν ἐκάλεσε καὶ τὸν ἠρώτησεν ποῖος ἦτο. Ἄγγλος ὑπήκοος, ἀπήντησεν ἐκεῖνος. Δὲν γνωρίζετε, τοῦ εἶπε τότε ἓνας ἐκ τῶν προκρίτων, ὅτι ἡμεῖς δὲν θέλομεν νὰ ἔχωμεν κανένα Ἄγγλον ἐδῶ (2);

Καὶ πάλιν ὅταν ἦτο ὁ Turner εἰς τὴν Σάμον (ἀρχὰς Ἰανουαρίου 1816), μετέβη εἰς τὸ προξενεῖον Ἑλλην ἀπὸ τὸ Καρλόδασι, παραπονούμενος ὅτι ὁ πράκτωρ τοῦ ἀγᾶ, ὁ ἐκεῖ σταθμεύων, τὸν ἐξεδίωξεν ἀπὸ τὸ Καρλόδασι μὲ ραβδισμούς. Δύο δὲ ἄλλοι Ζακύνθιοι τὸ πρωτῆς ἐπομένης ἡμέρας προσήλθον μαζί μὲ τὴν μητέρα των καὶ οὗτοι εἰς τὸ προξενεῖον καὶ παρεπονοῦντο, διότι ὁ ἀγᾶς τοὺς ἀφῆρσεν 600 γρόσια, ὅλα σχεδὸν ὅσα εἶχον, τοὺς ἀφῆρσε τὰ κρεβδάτια των ἀπὸ τὰ σπίτια των, λέγων ὅτι οἱ στρατιῶταί του τὰ ἐχρειαζοντο. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἦσαν ἀπὸ τοὺς ραβδισθέντας καὶ ξυρισθέντας ὑπ' αὐτῶν, εἶχον δὲ ἀπελπισθῆ, τόσον, ὥστε ἐκλαιον πικρῶς. Ἡ δὲ μητέρα των, ἀκούσασα ὅτι ὁ Turner ἐπρόκειτο νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας του καὶ τὸν παρεκάλει νὰ ζητήσῃ δικαιοσύνην δι' αὐτούς (3).

Ἐνας τέλος ἐκ τῶν προκρίτων ἔδειρε τὸν διερμηνέα τοῦ ὑποπροξένου καὶ τὸν ἐλιθοβόλησεν ἐπὶ τῆς παραλίας δημοσίᾳ (4).

δ) Μικτὰ συνοικέσια.

Εὐρωπαῖοι περιηγηταί, ἐπισκεφθέντες τὴν Τουρκίαν κατὰ τὸν δέκατον ἑβδόμον, κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον καὶ κατὰ τὰς δύο πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, μᾶς πληροφοροῦν ὅτι μεταξὺ τῶν Εὐρωπαίων, τῶν ἐγκατεστημένων εἰς τὴν χώραν ταύτην, καὶ τῶν ἐπισημοτέρων Ἑλλήνων ἐπεκράτει ὄχι μόνον ἐμπορικὴ ἢ ἐπαγ-

(1) Turner, 3, 120.

(2) Turner 3, 120.

(3) Turner, 3, 121.

(4) Turner, 3, 121.

γελματική, ἀλλὰ καὶ κοινωνική καὶ οἰκογενειακὴ ἐπικοινωνία (1). Χοροὶ δὲ, διασκεδάσεις καὶ συγκεντρώσεις ἐν γένει ψυχγωγικαὶ δὲν ἔλειπον καὶ τότε μεταξὺ των, ὅπως καὶ μετὰ ταῦτα (2).

Ἀλλὰ καὶ συνοικέσια, ὡς ἦτον ἐπόμενον, συνήπτοντο καὶ τότε μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊῶν, τῶν ἐγκατεστημένων εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, τῶν νήσων καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ἐλληνίδων, αἱ ὁποῖαι ἀνήκον εἰς ἀρχοντικάς, ἐμπορικάς καὶ ἐπιστήμους ἐν γένει οἰκογενείας, εἰς οἰκογενείας ἀγλαδῆ, αἱ ὁποῖαι διετήρουν σχέσεις οἰκισθῆποτε, σχέσεις δὲ πρὸ πάντων κοινωνικάς, μετ' αὐτῶν.

Καὶ τὰ συνοικέσια ταῦτα παρουσιάζονται ἄρκετὰ ἐνωρῖς.

(1) Ὁ λαρίσατος Ἀλιζάνδρος Ἑλλάδιος εἶχε μεγάλην οἰκειότητα πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας Πάγει κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἑβδόμου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος (Σάθα, Νεοελλ. Φιλολ. 443).— Ὁ ἰατροφιλόσοφος Ἰωάννης Ριζος, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἐτιμᾶτο πολὺ ὑπὸ τοῦ πρέσβους τῆς Ἀγγλίας Πόρτερ καὶ συνεδέετο φιλικῶς καὶ μετὰ τὸν Μομάς, πρῶτον διερμηνεὶα τῆς αὐστριακῆς πρεσβείας (Βοσπορομαχία ἤγουν φιλονεικία Ἀσίας καὶ Εὐρώπης εἰς τὸ Κατάστενον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ποίημα συντεθὲν κατὰ τὸ ἀψὲς σωτήριον ἔτος ὑπὸ τοῦ ποτὲ ἐνδοξοτάτου καὶ ἀξιοπρεπεστάτου Σενιὸρ Μομάς, πρῶτου δραγουμάνου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβους τοῦ αὐστριακοῦ κράτους, νῦν δὲ αὖθις τύποις ἐκδοθὲν μετὰ δύο ἄλλων ποιημάτων ἠθικῶν καὶ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθὲν, Ἐνετίησιν 1792 σελ. 4'. Βλ. καὶ Σάθα, Νεοελλ. Φιλ. 544). Καὶ ἐν γένει μετὰ τοὺς πρέσβεις ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοὺς ξένους διερμηνεῖς φιλικαὶ σχέσεις συνέδουν ἐκείνους ὅσοι τυχὸν ἐσπούδασαν ἐν Εὐρώπῃ (ἱατροὶ πρὸ πάντων), ὅσοι, ἔχοντες ὑπηρεσίαν, διερμηνευτικὴν πρὸ πάντων, πλησίον τῶν Τούρκων, ἐπικοινωνοῦν κατὰ καθῆκον πρὸς αὐτούς, ἔπειτα δὲ οἱ ἐμπορευόμενοι Ἕλληνες πρὸς ἐμπορευομένους Εὐρωπαϊοὺς, ἐγκατεστημένους εἰς τὰς πόλεις τῆς Τουρκίας.

(2) Τῆ 25/5 Δεκεμβρίου 1750 εἰς τὴν οἰκίαν τῆ ἐν Σμύρνῃ προξένου τῆς Σουηδίας Hoeherpied Ἑλληνίδες Σμυρναῖαι ἐχόρευσαν ἑλληνικοὺς χορούς, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων καὶ τὸν συρτόν. Διότι ὁ συρτός ἀναμφιδόλως εἶναι ὁ χορός, τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγας λέξεις περιγράφει ὁ μεταδίδων εἰς ἡμᾶς τὴν πληροφορίαν ταύτην (Hasselquist, Reise nach Palästina 30).— Τῆ 6/18 Ἰανουαρίου 1816 ὁ γενικὸς πρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Σμύρνῃ Werry ἔδωκε χορόν, εἰς τὸν ὁποῖον παρευρέθησαν Εὐρωπαϊαὶ καὶ ἐλληνίδες (Turner, 1, 140).— Εἰς τὸ Πέραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐδίδοντο μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊῶν διπλωματικῶν ὑπαλλήλων χοροί, συναυλῖαι, διασκεδάσεις. Τούτων μετεῖχον καὶ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι μάλιστα ἀναφέρεται ὅτι ἐχόρευον ζωηρῶς (Wittmann's, Reise, 1, 21).— Τῷ 1799 ἐδόθη χορός εἰς τὴν ρωσικὴν πρεσβείαν, παρευρέθησαν δὲ καὶ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἐχόρευσαν ζωηρότατα (Wittmann's, Reise, 1, 44).— Ἐν γένει δὲ εἰς τοὺς Εὐρωπαϊοὺς ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἔκαμνεν ἡ μέχρι παραφορᾶς συμμετοχὴ τῶν Ἑλλήνων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς τοὺς χορούς καὶ τὰς διασκεδάσεις, ἡ ζωηρά, ἐμπαθὴς καὶ θορυβώδης εὐθυμία των κατὰ τὰς ὑπαιθρῖους πανηγύρεις, ὅπου ἐφαίνοντο τρόπον τινὰ ὅτι ἐλησμόνουν τὰ δεινὰ τῆς δουλείας.

Ἦδη τῷ 1669 ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἰωάννης Giraud, πρόξενος μὲν κατὰ πρῶτον τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις, τῆς Ἀγγλίας δὲ καὶ τῆς Ὀλλανδίας μετὰ ταῦτα, συνεζεύχθη κόρην Ἀθηναίαν, ἐρασιμιωτάτην καὶ ἐναρετωτάτην, ἀπὸ τὴν ἀρχοντικὴν οἰκογένειαν τῶν Παλαιολόγων(1). Θυγάτηρ τοῦ Λουκᾶ Χορτάτζι, τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος προξένου τῆς Βενετίας ἐν Σμύρνῃ(2), ἦτο καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Majastre, τοῦ καγκελλαρίου τοῦ γαλλικοῦ προξενείου τῆς Σμύρνῃς τῷ 1797(3).

Ὁ δὲ ὀλλανδὸς Ἰσαάκ Keun, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀβραάμ Keun, καγκελλαρίου τοῦ ὀλλανδικοῦ ἐν Σμύρνῃ προξενείου, ἀδελφοῦ δὲ τοῦ Βερνάρδου Keun, τοῦ διδασκάλου καὶ φίλου τοῦ Κοραῆ, ἐκ τῶν δύο γάμων, τοὺς ὁποίους συνῆψε, ὑπῆρξε πατὴρ πολυμελεστάτης οἰκογενείας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπέζησαν δέκα υἱοὶ καὶ τρεῖς θυγατέρες. Ἀπὸ τούτων υἱοὺς δὲ τούτους μερικοὶ ἔλαβον σύζυγους ἑλληνίδας(4).

Καὶ ὁ ἀγγλὸς Θωμᾶς Burgon, ὁ ὁποῖος ἔζη ἐν Σμύρνῃ τῷ 1810, εἶχε συζευχθῆ ἑλληνίδα Σμυρναίαν(5).

Ὁ Ἀνδρέας Simonetti, καταγόμενος ἀπὸ τὴν Οὐδιναν, τὴν πλησίον τῆς Βενετίας κειμένην, εἶχεν, ὡς ἀναφέρεται τῷ 1814, σύζυγον ἑλληνίδα ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον. Κατῴκει δὲ εἰς τὴν Κόρινθον καὶ ἐπιλοξένοι εἰς τὸν οἶκόν του προθύμως τοὺς διερχομένους καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν ταύτην περιηγητὰς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης(6).

Ὁ ἐν Λάρνακι τῆς Κύπρου πρόξενος τῆς Αὐστρίας κατὰ τὸ 1815 εἶχε λάβει σύζυγον ἐντοπίαν ἑλληνίδα(7).

(1) Guilletière, Athènes ancienne et nouvelle, ἐν Παρισίοις 1675 σελ. 84. Βλ. καὶ Καμπούρογλου, μνημεῖα 2, 20.— Γνωρίζομεν ὅτι εἰς τοὺς Παλαιολόγους ἀνήγε τὸ γένος τῆς ἡ ἀθηναϊκῆ οἰκογένεια Βενιζέλου. Καὶ δὲν εἶναι ἀπίθανον ἡ συζευχθεῖσα τὸν Giraud κόρη νὰ ἀνήκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην.

(2) Σελ. 97.

(3) Κωστῆ, Σμυρναϊκὰ ἀνάλεκτα, τὸ ἐν Σμύρνῃ ρεμπελλιὸν τοῦ 1797 ἐν τῷ δευτ. τῆς ἱστορ. καὶ ἔθνολ. ἔταιρ. τόμ. 6 σελ. 372.— Ἡ σύζυγος Majastre ἀπέθανε τῇ 19/30 Μαΐου 1797 καὶ σοφίζεται ὁ τάφος τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Καπουκίνων ἐν Σμύρνῃ (ἐνθ' ἀνωτ.).

(4) Κωστῆ, Συμπληρωματικὰ τινὰ περὶ Βερνάρδου Keun καὶ Κοραῆ ἐν περιοδικῷ Ἄρμονιζ τόμ. 1 (1900) σελ. 737.

(5) Cockerell, 135.

(6) Turner, 1, 291.— Βλ. καὶ William Rae Wilson, Travels in Egypt and the holy land, the second edition with a journey through Turkey, Greece, the Ionian isles, Sicily, Spain, ἐν Λονδίνῳ 1824 σελ. 377.

(7) Turner, 2, 41.

Καὶ ὁ γάλλος Ἰούλιος Δαβίδ, ὁ υἱὸς τοῦ περιωνύμου ζωγράφου Λουδοβίκου Δαβίδ, ὁ ὁποῖος συνεστάθη ἀπὸ τὸν Κοραῆν ὡς καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς εἰς τὴν σχολὴν τῆς Χίου, διέτριψε δὲ εἰς τὴν νήσον ταύτην μέχρι τοῦ 1818, μετέβη ὕστερον εἰς τὴν Σμύρνην καὶ ἐκεῖ ἐνυμφεύθη ἑλληνίδα, μετὰ τὴν ὁποῖαν ἐπανήλθε τῷ 1820 εἰς τοὺς Παρισίους (1).

Ἡ σύζυγος τέλος τοῦ Γιορρίους, ὁ ὁποῖος ἐχρημάτισε πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἔτη καὶ κατὰ τὴν ἐναρξίν αὐτῆς ἐν ἔτει 1821 ἦτον ἑλληνὶς καὶ κατήγετο ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν (2).

Τοιαῦτα συνοικέσια, περισσότερα παρὰ ἄλλαχού, ἐγένοντο κυρίως εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Σμύρνην. Καὶ ὁ ὑποκόμης Marcellus ἀναφέρει ἑλληνίδας κυρίως εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου διέτριψε τῷ 1820, καὶ ὁποῖαι ἦσαν προστατευόμεναι γαλλίδες, διότι εἶχον λάθει γάλλους συζύγους (3).

Οἱ ἐν Σμύρνη ἐγκατεστημένοι Εὐρωπαῖοι νυμφεύονται ἐν γένει ἐντοπίους ἑλληνίδας, παρατηρεῖ καὶ ὁ Chandler (4).

Πολλὰ οἰκογένεια ἀγγλικαί, γαλλικαί, γερμανικαί, ὀλλανδικαί, ἰταλικαί εἶναι ἐγκατεστημέναι ἐν Σμύρνη, λέγει ὁ Hobhouse. Συνήψαν δὲ συνοικέσια — ἐπιλέγει ἄλλαχού — μετὰ τῶν ἐξεχόντων Ἑλλήνων. Ἀπετέλουν δὲ κοινωνίαν ἀρκετὰ μεγάλην, ἀγαπητὴν. Καὶ ὁ Φραγκομαχαλᾶς τῆς Σμύρνης εὐλόγως ὠνομάζετο μικροὶ Παριῖσιοι (petit Paris) καὶ εὐλόγως οἱ κάτοικοι τοῦ ἐκολακεύοντο διὰ τὴν ὀνομασίαν ταύτην (5). Καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν ταύτην ἐλειτούργει ἴδρυμα, τὸ ὁποῖον καθίστα τὴν διαμονὴν εἰς τὴν πόλιν ταύτην τερπνὴν, ἢ λέσχη ἢ τὸ καζίνο, ὅπου ἐδίδοντο μάλιστα καὶ χοροὶ (6).

(1) Κωστῆ, νέα ἐπιστολαὶ Κοραῆ καὶ πρὸς Κοραῆν ἐν Ἀρμονίας τόμ. 1 (1900) σελ. 168.

(2) de Forbin, Voyage dans le Levant en 1817 et 1818 ἐν Παρισίους 1819 σελ. 36.

(3) Vicomte de Marcellus, souvenirs de l'Orient, ἐν Παρισίους 1839 τόμ. 2 σελ. 468.

(4) Chandler, 1, 145.

(5) Ὅτι ἡ Σμύρνη ἐκαλεῖτο μικροὶ Παριῖσιοι λέγει καὶ ὁ Mac - Farlane 1, 69, ἐπαξίως, προσθέτει.

(6) Mac - Farlane 1, 70.

Καὶ τὸ ἴδρυμα τοῦτο ὑφίστατο καὶ ὅταν ἀκόμη αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Γάλλων προστατευομένων ἦσαν ψυχραὶ ἕνεκα τῆς ἐχθρότητος τῶν δύο ἐθνῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας κατὰ τοὺς πολέμους ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Α΄. (1).

Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἄκαιρον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ μερικοὺς στίχους τοῦ μανιάτου στιχουργοῦ Νηφάκι, οἱ ὅποιοι μᾶς ὑποδηλοῦν ἀναμφισβητήτως τὴν ἐπισκοινωνίαν καὶ τὰς ἐπιγαμίας, τὰς μεταξὺ τῶν Εὐρωπαίων καὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ οἱ ὅποιοι διατρανώνουν τὸν θαυμασμὸν τοῦ στιχουργοῦ διὰ τὸν σύμμικτον πληθυσμὸν τοῦ Φραγκομαχαλά,

ποῦ ἦτον ἀκουσμένος,
 ὄμορφος, στολισμένος,
 μὲ πράγματα λογῆς λογῆς,
 μὲ ἄρχοντας καὶ εὐγενεῖς
 καὶ μὲ πραγματευτάδες,
 τεχνίτες, δουλευτάδες.
 Ἐκεῖ Μοσκόδοι, Ἴταλοί,
 καὶ κάθε μία φυλῆ,
 Φιαμέγγοι καὶ Ἑγγλέζοι
 Σκλαδοῦνοι καὶ Φραγκέζοι.
 Ἐκεῖ σαράγια φαμελιές
 ἐτοῦτες ὅλες οἱ φυλές.
 εἶχαν καὶ μπαϊλάτα
 τοὔτέστι κονσολᾶτα.
 Ρωμαῖοι καὶ παντοῦαποὶ
 τίς εἴμπορεῖ νὰ τοὺς εἰπῆ;
 Ποῖος νὰ τοὺς μετρήσῃ,
 νὰ τοὺς ἀπαριθμήσῃ (2);

(1) Hubhouse, 1,299 καὶ 2,618.— Περὶ τοῦ καζίνο βλ. καὶ Mac - Farlane 1, 12. Διάφορος πρὸς τὴν λέσχην ταύτην εἶναι ἡ ἐν Σμύρνῃ ἐμπορικὴ λέσχη, ἡ ἰδρυθεῖσα τῷ 1819, ἡ καθαρῶς ἑλληνικὴ (βλ. περὶ αὐτῆς λόγιον Ἑρμῆν 1819 σελ. 225 κ. ἐ.—Σοφοκλέους Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, τὰ σωζόμενα φιλολογ. συγγράμμ. 1,355 κ. ἐ).

(2) Ν. Νηφάκου, ἱστορία τοῦ Φραγκομαχαλά διὰ στίχων πολιτικῶν ἐν τῷ δευτ. τῆς ἱστορ. καὶ ἔθνολ. ἑταιρ. τόμ. 6 (1901) σελ. 368. Τὸ στιχοῦργημα περιέχεται εἰς χειρόγραφον τῆς III' ἑκατονταετηρίδος, εὑρισκόμενον ἐν τῷ χωρίῳ Μηλέα τοῦ δήμου

Ἄλλ' αἱ ἑλληγίδες δὲν ἐπιγνοῦντο ἐν γένει καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦς Εὐρωπαϊοῦς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπεσκέπτοντο τὰς ἑλληγικὰς χώρας τότε. Καὶ κατακρίνονται κυρίως διότι ἦσαν ἀνίκανοι νὰ προσαρμῶζονται πρὸς τὰ εὐρωπαϊκὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, διότι ἐνέμενον πιστὰ εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ φιλόσοφος περιηγητής, λέγει ὁ Ἰάκωβος Dallaway (ἄγγλος λόγιος καὶ συγγραφεὺς — 1763 - 1834 —, γράψας βιβλίον ἀριστὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην περὶ Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ὅποιον περιέχει πολλὰς πολυτίμους καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἐξηκριδωμένας εἰδήσεις περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς Τουρκίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων λαῶν), μὲ περιέργειαν παρατηρεῖ ὅτι ἐνῶ οἱ συρμοὶ μεταβάλλονται πολὺ συχνά, αἱ πρῶται διηγήσεις περὶ τῆς Ἀνατολῆς, αἱ ὅποιαι ἀνέρχονται εἰς παρελθόντα ἔτη ὑπερδυσχερῆ, μᾶς δίδουν τὴν εἰκόνα αὐτῆς, σχεδὸν τὴν ἰδίαν, τὴν ὅποιαν ἔχει κανεὶς καὶ σήμερον. Οἱ Τοῦρκοι ἐν γένει εἰς τίποτε δὲν ἐκαινοτόμησαν ὡς πρὸς τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμά των. Καὶ ἡ ἐπικοινωνία τῶν Ἑλλήνων μὲ τοῦς Φράγκους καμμίαν ἀπολύτως δὲν ἐπροξένησε μεταβολὴν εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων (1).

Ἄλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἀπολύτως ἀκριβῆς. Βεβαίως ραγδαία μεταβολὴ ἠθῶν καὶ ἐθίμων δὲν ἐπύργετο ἀπὸ τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοῦς παροίκους των Εὐρωπαίους. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἦτο δυνατόν. Οἱ Τοῦρκοι εἶχον νόμους, κατὰ τοῦς ὁποίους οἱ δυστυχεῖς ραγιάδες ἔπρεπε νὰ ἔχουν ὀρισμένον κάλυμμα, ὀρισμένην ἐκ τῶν προτέρων ἐνδύμασιν, ὀρισμένον χρῶμα εἰς τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὑποδήματά των. Καὶ οἱ νόμοι οὗτοι ἀνεκαλοῦντο εἰς τὴν μνήμην τῶν ραγιάδων, ὅσάκις ἐνομιζέτο ὅτι παρημελοῦντο.

Λεύκτρον τῆς Λακωνικῆς, ἀντίγραφον δ' αὐτοῦ ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Σωκράτους Κουγέα εἰς τὸν ἐν Σμύρῃ λόγιον καὶ ιστοριοδίφην Ν. Κ. Χ. Κωστῆν, ὁ ὅποιος καὶ τὸ ἐδημοσίευσεν.

(1) Dallaway 1, 12.—Καὶ ὁ Riedesel, διατρίψας ἐν Ἀνατολῇ τῷ 1768 παρατηρεῖ ὅτι ἐν Τουρκίᾳ καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν δὲν μετεβάλλοντο οἱ συρμοὶ καὶ τὰ ἐνδύματα (Riedesel, 210). Ἐν Ἀνατολῇ (λέγει ὁ Rey, 1 κ. ἐ.) ἀντιλαμβάνονται πολὺ διαφορετικὰ τὸν πολιτισμὸν ἢ ἐν τῇ Δύσει. Ἐνῶ δηλαδὴ πρόοδος εἶναι (κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐν τῇ Δύσει) ἡ διηνεχὴς μεταμόρφωσις τῶν κοινωνιῶν, ὅπως καὶ παντὸς ὀργανισμοῦ, εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἰσλάμ τίποτε δὲν μεταβάλλεται. Ὅπως ἐκυδερνώντο οἱ ἐπιδρομεῖς Ἀραβες κατὰ τὸν μεσαιῶνα, οὕτω κυδερνώνται καὶ σήμερον οἱ Τοῦρκοι. Ἐὰν δὲ κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα μετεβλήθη ἡ τύχη τῶν χριστιανῶν τοῦ Σουλτάνου, ἢ μεταβολὴ ἐπεβλήθη ἀπὸ τὴν πολιτισμένην Εὐρώπην εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀπάθειαν.

Καὶ διὰ τοῦτο εὐκόλος δὲν ἦτο ἡ εἰσαγωγή εἰδῶν νεωτερικῶν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Τουρκίας. Εὐκόλος ἐπομένως καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν ἦτο ἡ ἀνατροπὴ ἠθῶν καὶ ἐθίμων κοινωνικῶν καὶ οἰκογενειακῶν, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἐπακολούθημα ἀναπτύξεώς τινος διανοητικῆς ἢ καὶ μιμήσεως τυφλῆς. Δὲν εἶχον ἄλλως τε πολλαπλασιασθῆ, τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Τουρκίας, ὅπως μετὰ ταῦτα καὶ κυρίως κατὰ τὸν δέκατον ἑνάτου αἰῶνα. Ἀλλὰ καὶ δὲν εἶχεν ἀποδῆ ἀκόμη ἡ Τουρκία μᾶλλον φιλελεύθερος καὶ ἀνεκτικὴ εἰς τὰς μεταβολὰς ὅπως ἐγινε μετὰ ταῦτα, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς κυρίως τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰῶνος.

Πράγματι πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ περιβάλλον ἐν γένει ἐν Τουρκίᾳ ἦτο τόσον στάσιμον καὶ συντηρητικὸν ἕνεκα μακροχρονίων παραδόσεων, θρησκευτικῶν προλήψεων, ἀμαθείας φρικτῆς, ἀντιλήψεως τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐσφαλμένης, ὥστε μᾶλλον ἢ οἰαδῆποτε μεταβολὴ τῶν οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν ὄρων ἔπρεπε νὰ κινή τὴν περιέργειαν καὶ τὴν ἐκπληξιν καὶ ὄχι ἡ ἀσάλευτος στασιμότης, ἡ ὁποία διὰ τοὺς λόγους τούτους ἦτο πολὺ εὐλόγος καὶ φυσικὴ.

Καὶ μὲν ταῦτα ἐπῆλθε μεταβολή, ὄχι βεβαίως γοργή καὶ ραγδαία, ἀλλὰ μεταβολὴ κατὰ μικρὸν καὶ μὲ δειλίαν εἰσχωρήσασα κατ' ἀρχάς, τὴν ὁποίαν δὲν παρετήρησεν ὁ Dallaway. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὴν Σμύρνην, λέγει ὁ Hobhouse, ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς ἐλληνίδων, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν διερμηγέων, εἰς τὰς οἰκογενείας ἀκόμη ἄλλων συνδεδεμένων μὲ τοὺς πρέσβεις, μὲ τοὺς προξένους καὶ μὲ τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀποστολάς. Ἐκεῖ δὲ τὰς νεωτέρας γλώσσας μαθηθάνουν αἱ ἐλληνίδες τάχιστα καὶ κάποτε ἔχουν γνῶσιν τινα τῆς φιλολογίας. Δὲν στεροῦνται δὲ καὶ ἐπικτητὰ τινα προσόντα, τὰ ὁποῖα διακρίνουν τὰς γυναῖκας τῆς πολιτισμένης Εὐρώπης (1).

Εἰς τὴν πρώτην δὲ βαθμίδα πρέπει νὰ κατατάξωμεν τὰς θυγατέρας τῶν Φαναριωτῶν. Μερικῶν μάλιστα ἐκ τούτων ἡ γλωσσομάθεια.

(1) Hobhouse 1, 506. Περί τῶν γυναικῶν τῆς Σμύρνης βλ. καὶ ὅσα λέγει ὁ MacFarlane 1, 13 x ἐ, 72, 85 x. ἐ. Ἐν σελ. μάλιστα 85 ὁ MacFarlane φητὼς λέγει ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν οἱ Ἕλληνες διακρίνονται διὰ τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων των καὶ τὴν καθόλου εὐγένειαν.

ἡ ἀρχαιομάθεια καὶ ἡ μόρφωσις ἐν γένει ἦτον τόση ὥστε καὶ αὐτῶν τῶν Εὐρωπαϊῶν ἐκίνει τὸν θαυμασμόν.

Ἡ ἐν Σμύρῃ διαμονή μου, λέγει ὁ Chateaubriand, μὲ ἠγάπη-
κασεν εἰς νέαν μεταμόρφωσιν (1). Ὑπεχρεώθηγν νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸν
πολιτισμόν, νὰ δέχωμαι δὲ καὶ νὰ κάμνω ἐπισκέψεις. Οἱ ἔμποροι, οἱ
ὁποῖοι μὲ ἐτίμησαν μὲ τὰς ἐπισκέψεις των, ἦσαν πλούσιοι. Καὶ ὅταν
ἐπήγα νὰ τοὺς χαιρετίσω καὶ ἐγώ, εὖρον παρ' αὐτοῖς γυναῖκας κομ-
ψάς, αἱ ὁποῖαι ἐφάνοντο ὅτι ἐδέχθησαν τὴν πρῶταν τὰ ἐνδύματα τοῦ
συρμοῦ ἀπὸ καταστήματα παρισινὰ νεωτερισμῶν (2).

Ὁ Chateaubriand, εἰς τὸν ὅποιον ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν ἔκχμεν ὁ
διάφορος τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν τρόπος τοῦ βίου, ὁ ἀπλοῖκός ἀκόμη,
καὶ πρωτόγονος, εἶδε βεβαίως εἰς τὴν Σμύρῃν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
Εὐρωπαϊοὺς ἐμπόρους, ἐγκατεστημένους ἐκεῖ. Ἀλλ' ἀναμφιδόλως εἶδε
καὶ Ἕλληνας ὁμοῖους τῶν Εὐρωπαϊῶν, Ἕλληνας πλουσίους, ἐμπό-
ρους, προστατευομένους, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς Εὐρω-
παίους. Εἶδε δὲ καὶ ἐλληνίδας κομψὰς ἐνδεδυμένας κατὰ τοὺς προσ-
φάτους νεωτερισμούς.

Μίαν ἀκόμη μαρτυρίαν θὰ ἀναφέρωμεν ἐδῶ τοῦ ἄγγλου Galt, ὁ
ὅποιος ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Μύκονον τῷ 1810. Οὗτος δὲ μᾶς πληρο-
φορεῖ ὅτι ἡ γενεά, ἡ τότε, τῶν Μυκονίων ἐθεωρεῖτο εὐπρεπεστέρα
καὶ ἐλευθεριωτέρα ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Καὶ τὴν πρόοδον ταύ-
την ἡ γενεὰ ἐκείνη τῶν Μυκονίων ὤφειλεν εἰς τὴν σύζυγον γενικοῦ
προξένου τῆς Ρωσίας, τοῦ ὁποίου δὲν μᾶς μεταδίδει τὸ ὄνομα, καὶ ὁ
ὅποιος εἶχεν ὑπηρετήσῃ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον εἴκοσι περίπου ἔτη,
ἐνισχύων καὶ ἐπεκτείνων τὴν ἐπιρροήν τῆς κυβερνήσεώς του ἐπὶ τῶν
νησιωτῶν. Ἡ δὲ σύζυγός του, ἡ ὁποία ἦτον εὐγενής ἀπὸ τὴν Βενε-
τίαν, εἶχεν εἰσαγάγει χοροὺς καὶ θεατρικὰς παραστάσεις, εἰς τὰς
ὁποίας οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἐγίνοντο δεκτοὶ ἐκτὸς τῶν τῆς κατω-
τάτης τάξεως (3).

(1) Ἡ πρώτη μεταμόρφωσις, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὁ Chateaubriand, εὐθὺς ὡς ἤρ-
χισε νὰ περιοδεύῃ εἰς τὰς χώρας τῆς Τουρκίας, ἦτον ἡ ἀφευκτος προσαρμογή του
πρὸς τὸν βίον καὶ τὴν διαίταν τῶν ἐγχωρίων, διότι ἀλλέως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ζή-
σουν τότε οἱ ἐπισκεπτόμενοι καὶ διαμένοντες εἰς αὐτάς.

(2) Chateaubriand, itinéraire 1, 214.

(3) Galt, 323.

“Ὡστε καὶ μὲ τὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους, τὴν ὁποίαν προεκάλει καὶ εὐκόλυνεν ἡ προστασία, κάποιαι ἀκτίνες πολιτισμοῦ εἶχον ἀρχίσει ἐνωρὶς νὰ εἰσχωροῦν μέσα εἰς τὸ πυκνὸν σκότος, τὸ ὁποῖον περιέβαλλε τότε τοὺς κατοίκους τῆς Τουρκίας καὶ τοὺς ἰδι-
κούς μας προγόνους, νὰ διανοιήσῃ δὲ τοὺς ὀφθαλμούς των, νὰ ἐξε-
γείρουν κάποιον πόθον πρὸς τὴν μεταβολὴν καὶ τὴν πρόοδον.

Ἄλλ’ ἡ μεταβολὴ ἐπηκολούθησε ραγδαία καὶ εἰσώρμησε τρόπον
τινὰ χειμαρρώδη μόνον μετὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν καὶ τοὺς
πολέμους τοῦ Ναπολέοντος, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πειρατείας,
μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀτμήρους ναυσίπλοίας, μετὰ τὴν ἀπόφρα-
σιν, τὴν ὁποίαν ἔλαθε καὶ αὐτὴ ἡ Τουρκία, νὰ μεταρρυθμισθῇ καὶ νὰ
ὀργανωθῇ κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν τρόπον, μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ βασι-
λείου τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσεν ὡς σταθμὸς ἐδραῖος
τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ μέσα εἰς τὸ κέντρον τῶν χωρῶν τῆς
Τουρκίας.

Τὰ μὲ θυγατέρας ραγιαδῶν συνοικέσια τῶν Γάλλων δὲν ἐπεδοκί-
μαζον ἐν γένει οἱ ὁμοεθνεῖς των. Μερικοὶ μάλιστα τὰ κατέκρινον ὀρι-
μύτατα. Ὑπῆρχε δὲ καὶ νόμος, ὁ ὁποῖος ρητῶς τὰ ἀπηγόρευεν.

Μακρὰ πείρα εἶχε διδάξει ἄλλοτε τὴν κυβέρνησιν (τῆς Γαλλίας),
λέγει ὁ Olivier, πόσον σκόπιμον εἶναι νὰ ἀπαγορευθῇ εἰς τοὺς ἐμ-
πόρους καὶ τοὺς πράκτορας τῆς Ἀνατολῆς ὁ γάμος μὲ ἐγχωρίους
γυναῖκας. Ὁ νόμος οὗτος, (περὶ αὐτοῦ θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω) ὁ
ὁποῖος κάποτε δὲν ἐφηρμόζετο ἀπὸ εὐνοίαν καὶ προστασίαν ἐκείνων,
οἱ ὁποῖοι τὸν παρέδαινον, πρέπει νὰ ἐισχύσῃ καὶ νὰ ἐκτελεσθῇ αὐ-
στηρῶς. Καὶ περὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ ἐνδιαφέρεται ἐξ ἴσου τὸ
κράτος, συμφέρει δὲ οὗτος καὶ εἰς τοὺς ἐμπόρους. Εἶναι δὲ κατὰ
τοσοῦτον ἀπαραίτητος, καθ’ ὅσον ὑπάρχει ἐπίσης νόμος ἐν Τουρ-
κίᾳ, ὁ ὁποῖος κηρύττει ραγιαδῆς τὰ τέκνα τῶν Εὐρωπαίων, τὰ ὁποῖα
γεννῶνται ἀπὸ ἐλληνίδα ἢ ἀρμενίδα, ἀπὸ ὑπηκόους δηλαδὴ τοῦ με-
γάλου κυρίου.

Ἄλλως δὲ ἡ θυγάτηρ τοῦ ραγια — ἐξακολουθεῖ ὁ Olivier — δὲν
εἶναι καλὴ σύζυγος. Εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ οἴκου προτιμᾷ τὴν ραθυ-
μίαν, ἀφοῦ ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀνατολήν, εἰς τὴν πατρίδα τῆς ραθυμίας.
Ἐξοδεύει ἔπειτα εἰς μχταιότητας, εἰς κοσμήματα καὶ στολίδια. Οὐ-

δεμίαν δὲ συνήθως ἔχει στοργήν, οὐδεμίαν αἰσθάνεται εὐγνωμοσύνην πρὸς ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλει τὴν εὐμάρειαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν. Ὡστε καὶ δὲν παραμελεῖ τίποτε, μιμουμένη τὰς μουσουλμανίδας, διὰ νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὰς οἰκονομίας του, διὰ νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὰ μέσα τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ δὲ σύζυγος, ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ τὴν σύζυγόν του νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, νὰ παραιτηθῇ, τοὺς σοφάδες, τὰ θερμὰ λουτρά, καὶ τὰς ἔξεις, τὰς ὁποίας αὕτη ἀπέκτησεν ἀπὸ τὴν μικράν τῆς ἡλικίαν, λαμβάνει καὶ αὐτὸς κατὰ μικρὸν τὰς συνηθείας τοῦ τόπου. Τὸν κυριεύει ἡ ὀκνήρεια, τὸ γήρας ἐπέρχεται, ὁ θάνατος τὸν ἄρπάζει. Ἡ οἰκογένειά του ἐγκαταλείπει διὰ παντὸς τὴν μητέρα πατρίδα. Θὰ τὴν ἐλθισμόνει μάλιστα πολὺ γρήγορα, ἂν τὸ συμφέρον δὲν τὴν ὑπεχρέωνε νὰ διατηρῇ τὴν προστασίαν, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ ἐκαρποῦτο (1).

Ὁ δὲ Beaujour λέγει ὅτι αἱ ἑτερόφυλοι αὗται ἐνώσεις (τῶν Εὐρωπαϊῶν μὲ ἑλληνίδας) καλλύνουν μὲν, εἶναι ἀληθῆς, φυσικῶς τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα γεννῶνται ἀπ' αὐτάς, τὰ βλάπτουν ὅμως ἠθικῶς. Διότι μᾶς χορηγοῦν μὲ τὰ τέκνα ταῦτα γένος μιγάδων, εἰς τὸ ὁποῖον συνενώνονται τὰ ἐλαττώματα τῆς Εὐρώπης μὲ τὰ ἐλαττώματα τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐφρόνει δὲ ὁ Beaujour ὅτι ἔπρεπε νὰ νυμφεύωνται οἱ Γάλλοι μὲ τὰς θυγατέρας τῶν ὁμοφύλων των, τῶν ἐγκατεστημένων εἰς τὰς πόλεις τῆς Τουρκίας ἀπὸ πολλοῦ, ἢ τῶν ἐλθόντων προσφάτως ἐκ Γαλλίας. Αἱ κόραι αὗται — προσθέτει ὁ Beaujour — εἶχον προίκας. Δὲν ἠγάπων δὲ τὰ κοσμήματα καὶ τοὺς μαργαρίτας τόσον, ὅσον αἱ κόραι τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐπροξένουν ὀκπάνας ὀλιγωτέρας εἰς τοὺς συζύγους των. Ἀνέτρεφον τὰ τέκνα των κατὰ τὸν γαλλικὸν τρόπον καὶ ἐμόρφωνον πολίτας διὰ τὸ κράτος. Εὐχῆς ἔργον μάλιστα θὰ ἦτο, ἂν ἀπὸ ἔθνικὸν συμφέρον γήνοσούντο εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀνατολῆς τὰ συνοικέσια τῶν Γάλλων μὲ γαλλίδας, ἀπιγγορεύετο δὲ εἰς αὐτοὺς αὐστηρῶς νὰ νυμφεύωνται ξένας (2).

(1) Olivier, I, 380 κ. ε.— Καὶ ὁ Mac Farlane (1, 12) λέγει ὅτι ἐν Σμύρῃ οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ τὸ περιβάλλον τῆς Ἀνατολῆς ἐστεροῦντο ἀνατροφῆς καὶ πνεύματος φιλελευθέρου καὶ ἦσαν ἰδιάφοροι καὶ ἀπαθεῖς.

(2) Beaujour, 2, 294.